

NOVETATS

- MASO, Rafael [David Prats (edició)]: *Antologia poètica*. Girona: CCG, 2006. 144 p.
- MUNTANÉ, Miquel-Lluís: *La seducció dels rius: Diari d'un barceloní a Girona*. Maçaners: Abadia, 2006. 81 p.
- NADAL i FARRERAS, Joaquim: *Quaderns de viatge*. Girona: CCG, 2006. 182 p.
- OLIVA, Isabel: *Col·leccionista de tardes*. Girona: CCG, 2006. 75 p.
- PAGANS, Anna [et al.]; FREIXAS, Pere [dir.]; ARAGO, Narcís-Jordi [com.]: *Rafael Masó: Ciutadà de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona, 2006. 190 p.
- PARCERISAS, Pilar: *Montserrat Costa Pons*. Girona: Ajuntament de Girona/Caixa de Catalunya, 2006. 64 p.
- PELACH, Enric: *De Girona als Andes: Memòries d'un bisbe gironí al servei dels pobres d'Abancay*. Girona: Palverd, 2006. 170 p.
- PRATS, Lluís; COROMINA, Lluís; MARZO, Manuel: *Informàtica aplicada a la gestió empresarial: Casos pràctics orientats a aplicacions empresarials*. Girona: Documenta Universitària, 2006 (2a ed.). 100 p.
- PUJOL i JUNCÀ, Rafel: *Impressions de muntanya*. Girona: l'autor, 2006. 336 p.
- QUINTANA i VERGÉS, Antonieta de: *Girona en la memòria: testimoni i conversa d'Antonieta de Quintana i Vergés amb J. Víctor Gay*. Girona: Papers on Demand, 2006. 124 p.
- Ritmes i cicles de la romanització del camp. Girona: Universitat de Girona, 2006. 141 p.
- ROYO VELA, Marcelo: *Desarrollo de una escala de medida de la imagen de los destinos turísticos culturales-rurales*. Girona: Universitat de Girona, 2006. 187 p.
- Segona República i Guerra Civil a Girona: 1931-1939. Girona: Ajuntament de Girona, 2006. 170 p.
- SEGURANYES BOLAÑOS, Mariona: *Una visió artística de l'Empordanet: La pintura a Palafrugell entre els segles XIX i XX*. Palafrugell/Girona: Ajuntament de Palafrugell/Diputació de Girona, 2006. 165 p.

ranta anys de dictadura. Després d'un primer volum centrat en les diòcesis d'Urgell, Solsona i Vic, recentment ha vist la llum la segona part d'aquesta obra, corresponent als bisbats de Girona, Lleida i Tortosa; la col·lecció es clourà properament amb l'edició del darrer i tercer volum, dedicat als arquebisbats de Barcelona i Tarragona.

La redacció de la crònica del bisbat de Girona ha estat encomanada a Josep Clara, que, com és sabut, disposa d'un extensíssim currículum sobre l'estudi del franquisme a les nostres comarques. L'historiador gironí ha elaborat per a l'ocasió un text concís però alhora exhaustiu en què analitza en primer lloc la configuració de la jerarquia eclesiàstica de la diòcesi i l'evolució de les seves relacions amb la resta de poders del règim. En aquest punt, l'autor ha posat especial èmfasi en la personalitat del bisbe Cartaïa i en la dels seus successors Narcís Jubany i Jaume Camprodon, sense descuidar però l'atenció cap a la resta de representants religiosos del bisbat (sacerdots, rectors, congregacions, etc.) ni, tampoc, la influència de certs moviments com l'Opus Dei o el paper del Seminari en la formació de les noves vocacions religioses. En aquesta mateixa línia, Clara dedica igualment una part important del seu estudi al paper dels seglars i al conjunt de moviments d'apostolat laic, de signe i composició

heterogenis, entre els quals no hi podien faltar Acció Catòlica, els moviments juvenils com l'escoltisme o el catolicisme obrer de les HOAC i les JOC, per esmentar-ne alguns dels més rellevants. Un altre aspecte que inevitablement es troba interrelacionat amb les qüestions que hem apuntat fins ara és l'anàlisi de les actituds religioses; en aquest sentit, l'historiador gironí incideix tant en el ressorgiment d'una moral opressiva a la postguerra, que criminalitzava comportaments i imposava un extens calendari litúrgic, com en el paper reivindicatiu i de repulsa al règim desenvolupat per certs moviments catòlics. En darrer lloc, la breu crònica del bisbat de Girona ens presenta altres temes d'igual transcendència per comprendre el període, com són la influència de l'Església en l'àmbit de l'ensenyament i en el desenvolupament de la cultura, la presència catòlica en els mitjans de comunicació, l'activisme cristià en el camp de l'acció social i la cooperació mundial o, fins i tot, la coexistència al costat de la religió oficial de confessions no catòliques minoritàries, per exemple la comunitat protestant.

En resum, Josep Clara presenta una mirada crítica i de conjunt del binomi Església i franquisme a les comarques gironines sense renunciar als seus aspectes més compromesos o delicats, a diferència d'alguns dels textos dedicats als altres bis-

bats tractats en aquest segon volum, en què s'ofereix una visió excessivament indulgent i poc aprofundida de la matèria. Amb tot, cal valorar globalment el volum aquí presentat de forma positiva, atès que esdevé una valuosa eina que possibilita l'anàlisi comparada d'una mateixa realitat a diferents àrees geogràfiques del nostre país i perquè, alhora, aporta molt material de cara a futurs treballs sobre l'Església i el fet religiós en aquells quaranta anys tan convulsos i encara tan propers.

Marc Auladell Agulló

L'eix vertebrador de la Selva

BORRELL, M.; FIGUERAS, N.; LINÀS, J.; MALLORQUÍ, E.; MERINO, J.

Deu llegües de pols i roderes. El camí ral de Girona al Tordera.

Centre d'Estudis Selvatans. Santa Coloma de Farners, 2005.

Ens trobem davant un llibre que és l'atraient resum d'un seminari que va tenir lloc a Caldes de Malavella el 18 de juny de 2005. La idea era donar a conèixer el camí que permet comunicar la península Ibèrica amb la resta d'Europa a través dels passos més orientals del Pirineu i que, des de temps prehistòrics, travessa la comarca de la Selva longitudinalment, així com la seva evolució i importància al llarg de la història. Per acon-

seguir aquests objectius es van reunir diferents ponents, entre els quals es trobaven Jordi Merino, Elvis Mallorquí, Miquel Borrell, Narcís Figueras i Joan Llinàs. Aquests estudiosos, historiadors i arqueòlegs són uns excel·lents coneixedors de la comarca de la Selva, cadascun des del seu àmbit d'investigació, per la qual cosa la jornada va resultar veritablement profitosa.

Fruit d'aquest seminari és el volum 10 de la col·lecció *Estudis i Textos*, que edita regularment el Centre d'Estudis Selvatans. L'obra, la presentació de la qual es pot qualificar de magnífica, està dividida en dues parts. A la primera, Miquel Borrell, Joan Llinàs i Elvis Mallorquí fan un gran esforç de síntesi del que ha estat el camí ral des de la seva creació fins avui. Els autors repassen l'evolució històrica del camí, que al llarg del temps ha tingut diferents noms: via Heraclea o camí d'Hèracles, en un primer moment, quan els romans s'assentaren al nord-est peninsular; via Augusta, quan el territori quedà incorporat de ple en el sistema polític, social i econòmic

de l'Imperi Romà; camí ral o reial, durant l'edat mitjana, quan la calçada es convertí en l'eix principal d'una densa i funcional xarxa viària. Amb aquest nom va perdurar fins a la meitat del segle XIX, en què fou substituït per una nova carretera, més ampla i recta, ben construïda, amb talussos i ponts per superar els nombrosos cursos d'aigua que el travessen. Aquesta carretera, coneguda inicialment amb el nom de «la Reial», és avui dia la Nacional II.

En el repàs històric del que ha estat el camí ral, els autors demostren un excel·lent coneixement de les fonts d'arxiu i arqueològiques, certament complementàries, i entre les quals cal destacar la documentació procedent dels arxius de l'Església, per exemple els llibres de visites pastorals. També han fet ús de les representacions cartogràfiques dels camins locals de la Selva dels segles XIX i XX, la qual cosa els ha permès constatar l'evolució de la xarxa viària comarcal. Tanmateix, una de les aportacions més notòries, i que, personalment, considero més interessant i atractiva, és la utilització dels relats de nombrosos viatgers que van travessar la Selva per aquest camí i que ens han deixat el testimoni del seu pas per aquesta comarca als seus escrits. Gràcies a les descripcions de Rosmihal, Münzer, Guicciardini, Navagero, Barreiros,

Cavalli, Cuelvis, Joly, Borsano o Zamora, entre d'altres, coneixem com era el camí ral i com el van trobar; també disposem d'una font directa per conèixer els diferents hostals que van anar proliferant al llarg del camí entre els segles XV al XIX, alguns dels quals encara perduren, com per exemple el de Mallorquines o el de la Granota.

A la segona part del llibre, els autors Narcís Figueras, Joan Llinàs i Jordi Merino ens inviten a recórrer d'una manera molt detallada el camí ral des de la ciutat de Girona, punt inicial del recorregut, fins a Hostalric i Sant Celoni, rastrejant el brançal de l'interior, i fins a Tordera, seguint el brançal de marina. Cal dir que el camí ral es bifurcà, a partir del segle XVIII, des de la Creu de la Mà en el terme de Sils: un brançal connecta Girona amb Barcelona per l'interior, travessant la comarca del Vallès, mentre que l'altre brançal, conegut com de marina, uneix la Selva amb la capital del Principat per la costa del Maresme.

Bona part de l'interès d'aquesta segona part recau en el fet que es fa el recorregut exacte del camí ral, pam a pam, tant pels trams que encara es poden trepitjar com per aquells altres que, malauradament, han desaparegut, víctimes de la modernització de les infraestructures i les comunicacions, de la industrialització del terri-

tori, del creixement urbanístic de les poblacions del recorregut o, fins i tot, de l'abandó i de la desídia humana. En aquest sentit, els autors posen en evidència la pèrdua de bona part del patrimoni arquitectònic, tot lamentant-se'n.

A partir d'uns requadres repartits pels diferents capítols que componen la segona part del llibre, Figueras, Llinàs i Merino expliquen anècdotes, històries i llegendes, incideixen en el coneixement d'alguns dels hostals més emblemàtics del camí, així com en els principals ponts que permetien travessar els cursos d'aigua que sovintejaven al llarg del camí ral. Com en el cas de la primera part, els autors utilitzen les fonts literàries, especialment els relats de viatgers, com Lalaing, Platter, Peyron, Young, Zamora, Von Humboldt, etc. i no oblidem altres fonts directes, com són els dietaris i les fonts orals d'alguns dels habitants de la zona. La lectura amena del text va acompanyada per un gran nombre d'il·lustracions (dibuixos, gravats, fotografies i mapes antics i moderns), que encara el fan més atractiu i divulgador. Per últim, una completa bibliografia ens ajuda a ampliar i millorar els coneixements sobre el camí ral, veritable eix vertebrador de la comarca de la Selva al llarg de la història.

Manuel Moreno Chacón